

Verkondiging in drie paasdiensten – 27, 28 en 29 maart 2024 De Schutse, Uithoorn

ds. Joep Dubbink

Witte donderdag

Schriftlezingen: Jeremia 23:1-8 – Marcus 14:17-28

Lieve tafelgenoten,

In de afgelopen jaren kreeg ik geregeld de vraag: we zitten zo kort aan tafel, op Witte Donderdag, kan dat niet anders? Dus nu maar eens zo, dat we ook bij de verkondiging al zijn gaan zitten aan de tafel. En terwijl ik over die verkondiging nadacht, bedacht ik me dat dat verschil maakt.

Samen aan tafel zitten doet iets met ons. Verbindt ons. Meestal sta je daar niet bij stil. Als je samen eet, eet je met huisgenoten, of je hebt gasten, je hebt het goed met elkaar (hoop ik). Maar daar zit meer aan vast. Samen eten is iets intiem: je voedt jezelf, je onderhoudt je leven, en daarbij ontmoet je elkaar. Wie samen aan tafel zitten, zijn met elkaar verbonden. Hoe eindigt een Asterix-album, hoe eindigt een Bommel-verhaal? Precies, met veel everzwijnen of een 'eenvoudige doch voedzame maaltijd', ook al heeft men elkaar het leven flink zuur gemaakt; dat is diepzinniger dan je je realiseert. Denk ook aan 'het familiediner', die verzoeningsmaaltijd die soms wel, soms ook niet lukt.

Veel godsdiensten kennen 'heilige' maaltijden die de aanwezigen op een bijzondere manier verbinden met elkaar en met – het heilige, met God. Dat was ook de setting waarin Jezus en zijn leerlingen bij elkaar waren. De Joodse Pesachviering zoals die toen gevierd werd, en met kleine veranderingen nog steeds – afgelopen dinsdag, dit jaar – is een maaltijd vol ritueel, maar ook met uitleg, catechisatie. Daar leer je hoe God zijn volk bevrijdde uit de slavernij. Ze waren slaven in Egypte, en God maakte ze vrij. Ze moesten de farao dienen en zijn wetten gehoorzamen, maar ze mochten, bevrijd, dienaren van God worden en naar zijn goede regels leven. Logisch dat dat verhaal een heel volk nu al duizenden jaren verenigt, en hoop en troost geeft.

Die Pesach-maaltijd heeft de vorm van een vraag-en-antwoord-spel. Wij moeten dat als christenen niet willen nadoen, maar één ding mag wel, denk ik. De jongste van de aanwezigen begint. Die stelt een vraag. En die jongste is vanavond Ruben! Ga je gang:

Waarom is deze avond anders dan andere avonden?

Goeie vraag! Je hebt gelijk, het *is* anders. Doen we anders nooit, 's avonds naar de kerk, en al helemaal niet aan tafels. Ik zal proberen daar een antwoord op te geven.

Jezus was al een tijdje onderweg met zijn leerlingen. Hij had geprobeerd, de mensen echt erbij te halen, bij Gods nieuwe wereld, het 'koninkrijk van God'. Hij had ze geleerd hoe God wilde dat ze zouden leven, en hij had ze bevrijd, vrij gemaakt van alles wat ze daarbij in de weg zat. Als ze ziek waren, had hij ze beter gemaakt; als ze zonden hadden begaan, vergaf hij die.

Hij had vaak met ze gegeten. Toen hij eens héél lang verteld had en de mensen honger kregen, had hij gezorgd voor eten – ds. Sibilla heeft dat verhaal een paar weken geleden verteld, waren jullie erbij, met dat delen van snoep?! Dat vond iedereen fijn. Maar de mensen vonden het minder fijn dat Jezus ook wel at met mensen waar anderen van zeiden dat ze verkeerde dingen deden: 'zondaren' werden ze genoemd door die anderen, en misschien was dat ook wel zo. Jezus ging gewoon met ze aan tafel zitten. Zo ging hij een keer naar een man die echt foute dingen deed: die belasting inde maar vooral

voor zichzelf. Daar kun je toch niet op bezoek gaan!? Nou, Jezus deed het wel en die man veranderde erdoor.

Op zeker moment hadden de bazen van het land en vooral de leiders van de tempel er genoeg van. Jezus had ook nog eens de hele tempel op z'n kop gezet, omdat het er veel te veel over geld ging en veel te weinig over God. Nou is het klaar, zeiden de leiders. Dit geeft onrust, hij moet weg, hij moet dood!...

Wist Jezus dat? Ik denk van wel. Hij wist heel veel, hij begreep mensen heel goed. Maar hij ging toch door. Hij had makkelijk kunnen vluchten, terug naar Galilea. Zich verstoppen, niks meer zeggen. Was het vast wel goed afgelopen. Maar dat wilde hij niet, dat was niet zijn opdracht.

Dus bleef hij in Jeruzalem, waar heel veel mensen waren voor het Pesachfeest. Waar ze die bevrijding uit Egypte vierden – want dat was ook toen al lang geleden. En Jezus viert dat ook, hij eet van het Paaslam. Maar hij doet nog iets anders. Hij zegt iets over wat er gaat gebeuren, dat ze hem dood zullen maken. En dan neemt hij brood, *matse*, niet gerezen brood, en zegt iets heel vreemds: *Neem hiervan, dit is mijn lichaam*. En hij neemt een beker wijn – in de Pesach-viering horen verschillende bekertjes wijn gedronken te worden – en zegt: *Dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat voor velen vergoten wordt*.

Wat hij daarmee bedoelde, daar praten wij christenen al zo'n 2000 jaar over. We *doen* het ook nog steeds, brood en wijn of druivensap delen, en denken aan Jezus. Dat is laatste is het belangrijkste, dat we dat blijven doen, maar je wilt ook wel een beetje begrijpen hoe dat dan zit, *waarom* Jezus dat zei en dat deed.

* * *

Nou wordt het wel ingewikkeld. We gaan naar de andere lezing, naar Jeremia. Jeremia leefde eeuwen voor Jezus, maar ook hij vierde al Pesach. Toen dachten ze ook al terug aan de uittocht uit Egypte. Maar in de tijd van Jeremia hadden de mensen nieuwe problemen. Ze waren wéér weggevoerd uit hun eigen land, nu niet naar Egypte maar de andere kant op, naar Babel, en naar nog veel meer landen, overal verspreid. Maar dat zou niet eeuwig duren, wist Jeremia. Dat zou goed komen.

En dan zegt hij iets spannends. Ik zeg het in mijn eigen woorden: eens zullen we God niet meer loven omdat hij ons uit Egypte heeft bevrijd, maar omdat hij ons uit Babel en uit al die andere landen heeft laten terugkomen!

Wat Jeremia dus doet, dat is, het Pesachfeest een update geven. Hij blijft niet staan bij wat God vroeger gedaan heeft, maar hij brengt het feest bij de tijd. En waarom is dat nou zo belangrijk? Omdat we zo vaak over God denken als iemand die *vroeger* geweldige dingen heeft gedaan. Maar je mag dus geloven, dat God ook *nu* nog goede dingen doet.

Nou hebben de Joden niet gedaan wat Jeremia voorstelde. Ze hebben het Pesachfeest niet veranderd. Het gaat nog steeds over de bevrijding uit de slavernij van Egypte. Maar ze hebben wél erbij gezegd: je moet het vieren alsof je zelf slaaf bent geweest en uit Egypte bent weggetrokken. Alsof je erbij was. Dat helpt al, om het naar je toe te halen.

Jezus geeft het Pesach-feest wél een echte update. En hoe. Hij brengt het verhaal opnieuw ter sprake, maar zo dat je er niet omheen kunt. Hij *vertelt* niet alleen over de liefde van God die mensen bevrijdt, hij *geeft zichzelf* ook. Hij zet zich zó in voor Gods nieuwe wereld, dat hij er zelf aan onderdoor gaat. Zoiets moet hij bedoelen met die woorden 'dit is mijn lichaam': zoals brood dat gedeeld wordt, zo geef ik mijzelf. Zoals wijn die uitgeschonken wordt, zo schenk ik mijzelf. Liefde tot het uiterste.

Dat vieren we vanavond. We gedenken dat Jezus dat deed. En het verschil tussen toen en nu, zeg 2000 jaar, dat is er even niet: we worden aan hem gelijktijdig, of hij aan ons. Alleen vanavond zeggen

we iets extra in de woorden van het tafelgebed: 'In de nacht waarin hij werd overgeleverd – *en dat is nu* – nam hij een brood...' Hij is bij ons, in deze nacht, en we geloven dat ook nu nog in ons leven God dichtbij kan zijn. Elk moment waarop wij bevrijding ervaren, last van ons afgenomen wordt, licht doorbreekt, mogen we daar God voor danken. Elk moment waarop mensen zich inzetten, soms misschien dat grote van je leven wagen voor een ander, maar ook een stukje van hun leven, hun geld, hun tijd, hun aandacht, hun liefde geven voor anderen, daar is Jezus niet ver weg, daar wil God graag bij zijn.

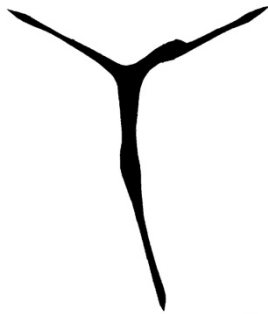
En dat is de bedoeling van Jezus, denk ik. Niet dat we alleen maar Oh en Ah gaan, wat geweldig wat hij deed. Dat is ook zo. Maar ook, dat we proberen hem na te doen, ook liefde te geven aan anderen. Ook dapper te zijn als dat moeite kost.

Een tafel waar we dat gedenken en vieren, daar wil ik wel gast zijn. En ik hoop jullie ook. Amen.

Goede Vrijdag

Schriftlezingen: Jeremia 2:4-13 – Marcus 14 en 15

Het is in sommige tradities gewoonte om helemaal niet te preken op Goede Vrijdag. Daar zit wat in. Het verhaal spreekt toch voor zich? Die mens-van-Godswege, die stukloopt op menselijke onwil om werkelijk naar God te luisteren – wat moeten wij daar nog aan toevoegen? Ik heb het jarenlang zo gedaan. Net zoals katholieken deze éne dag in het jaar geen eucharistie vieren, zich onthouden, zouden wij protestanten ons niet beter kunnen onthouden van onze zucht naar woorden, verklaringen?

Toch kwam ik er voor mezelf niet helemaal mee weg. Was het mijn eigen probleem, mijn ongemak met lijden en kruis dat ik probeerde weg te praten? Dat moet natuurlijk niet! Maar zonder een kort woord van overweging bleef het me allemaal te ver weg, te gestileerd. Met de Passiemuziek van Bach in je hoofd (of *Jesus Christus Superstar*, of *The Passion*, mag ook) kan het zo'n opgevoerd drama worden, 'ja, zo ging het, ja, zo moest het gaan'. Maar het is rauwer, actueler ook, nog steeds gebeurt zulk ongehoord geweld tegen onschuldigen. Of is dit nog net even anders?

Deze veertigdagentijd lezen we Jeremia. Voor vanavond koos ik een gedeelte dat raakt aan de liturgie van Goede Vrijdag. Jeremia is niet alleen de profeet die zijn volk strenge woorden van een boze God toeslingert – zo zijn profeten wel een beetje, toch? Wie goed naar Jeremia luistert, hoort ook iets anders: Gods *verdriet*. Zijn teleurstelling, gekwetstheid misschien, dat mensen zijn liefdesaanbod niet aanvaard hebben. Zijn verbijstering, dat ze Hem als God bij het oud vuil gezet hebben, en hebben ingeruild voor – ja, voor wat? 'Wat heb ik jullie dan misdaan?' zegt Hij. 'En als Ik er niet was voor jullie, als je niet tevreden met mij was, waarom heb je mij dan niet gezocht, niet naar mij gevraagd? Je ging achter andere goden aan!'

Dat zijn vrijwel precies de woorden uit de klassieke goede vrijdagliturgie: het *Beklag Gods*. Gods verwijten, Gods verdriet over de ontrouw van zijn mensen. Een omstreken liturgisch onderdeel, want in de Middeleeuwen is dat helemaal misgegaan, en is het verwijt aan 'Gods volk' gericht tegen de Joden en ontaard in regelrecht antisemitisme: pogroms op Goede Vrijdag, hoe verzin je het, hoe ver kun je ernaast zitten?! Als het om beloften aan Gods volk gaat, dan staan wij als eersten op om die op onszelf te betrekken; dus nu moeten we ons ook niet verschuilen: dit gaat over ons.

Over ons: mensen die zeggen te geloven, maar elke keer weer hun vertrouwen stellen op iets anders. Die ondanks het goede dat ze ervaren hebben, afhaken als God ver weg lijkt, zijn redding uitblijft.

Het verwijt van God is, dat wie bij hem horen wél de goede dingen ervaren – wat ons toevalt, wat we aan goeds beleven: deze aarde, mensen die er om ons heen zijn, dit leven zelf – maar niet aanspreekbaar zijn voor wat Hij van ons wil. Telkens weer vallen we voor de afgoden: macht, geld, roem, adoratie, invloed, genot, noem ze maar op en geef ze maar namen die dichterbij komen dan Baäl – want het gaat om ons.

Laten we zo naar dit verhaal luisteren. Jezus loopt stuk op de botheid en hardheid van mensen zoals wij. Mensen die wij hadden kunnen zijn.

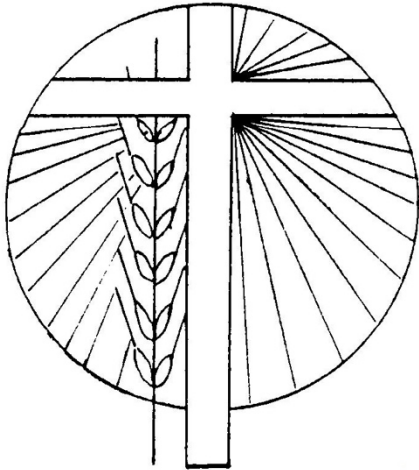
De denker Pascal heeft ooit gezegd: 'Jezus zal in doodstrijd zijn tot het einde der dagen – tot zolang zullen wij niet slapen'. Ik denk dat we dat kunnen begrijpen. Niet letterlijk, we hebben onze slaap en onze rust nodig. Maar we zijn geroepen alert te zijn op elk moment waarop wij het weer doen, knielen voor de verkeerde godheid; en vandaag hebben we dankbaar te zijn voor die Ene die rechttop bleef staan, die doorging, die tot het einde zijn God én daarmee ons trouw bleef, en dat nog steeds doet tot op vandaag. Amen.

Paaswake

Schriftlezingen: Genesis 1:1-5 – Jeremia 30:18-22 – Marcus 16:1-8

De Paaswake is een ijzersterk 'merk'; een *unique selling point* van de kerk. Wat een rijkdom aan verhalen, beelden, en rituelen! We doen daar veel te weinig mee, we zouden dat veel beter moeten vermarkten. In een tijd waarin alles draait om beleving moeten daar toch commerciële kansen in zitten.

Op dat idee kwam ik naar aanleiding van de woorden uit de Pesachliturgie, die ik op Witte Donderdag aanhaalde: dat je 'Pesach moet vieren alsof je zelf uit Egypte wegtrekt'. Het feest je eigen maken, zoiets dacht ik daarbij. Maar die woorden las ik later terug op een website in hyper-individuele vorm: je moet je eigen Pesach-ervaring zien te creëren... Dat kunnen wij dan toch ook: je persoonlijke Paas-ervaring, dat is het! Het recept moet niet zo moeilijk zijn, ik zou zo de foldertekst kunnen schrijven: 'Ga voor een moment van licht in uw hoogstpersoonlijke donker, een 'stukje hoop', een beetje balsem voor je ziel'. Vooruit, doe er scheutje gemeenschappelijkheid bij, samen lukt het makkelijker dan alleen. Kaarsen, muziek, da's allemaal wel in orde: daar móet een verdienmodel in zitten!

Jullie snappen hopelijk mijn lichte ironie, zeker niet bedoeld om jullie de beleving van deze avond te ontnemen – daar doe ik zelf hartstochtelijk aan mee en niet alleen omdat het mijn werk is! Maar ik moet mezelf altijd weer realiseren – en daarvoor is dit preekje – dat het uiteindelijk niet om de beleving gaat. Waar dan wel om? Om *geloof*. Om *Paasgeloof*, dus geloof in de Opgestane Heer. En dat is lastig!

Niet dat lege graf, dat is een geheimenis dat je nog wel kunt aanvaarden. Die Paasochtend, die vrouwen bij het graf, de ontmoeting met de Opgestane, daar zijn letterlijke, grofstoffelijke opvattingen over, en minder letterlijke of totaal symbolische. Daar ga ik vanavond geen energie in steken, daar komen we wel uit.

Het probleem is niet vanavond of morgenochtend hier in de kerk; het probleem is overmorgen buiten deze kerk. Omdat de wereld zich helemaal niks van dat hele Paasfeest aan lijkt te trekken, en het vaak zo stikdonker blijft. Oorlogen gaan door of worden na een korte pauze hervat. En je eigen leven? Dat kan ook, als je niet uitkijkt, na Pasen weer in diezelfde groef terecht komen waarin het al jaren niet zo goed loopt.

Er zit maar één ding op: Pasen niet alleen te *beleven*, in je gevoel, je emoties, je oren en ogen, maar het echt te *geloven*. Toe te laten dat die hele doorgang van donker naar licht, de doopgedachtenis, de opgang naar de Maaltijd, in je ziel gekerfd wordt als een werkelijkheid waaraan je je toevertrouwt, waar je mee leeft ongeacht die wereld. Te vertrouwen dat het *waar* is wat verteld, bezongen en gevierd wordt: *God scheidt toekomst waar niemand daar meer op gerekend had*. Hij legt zich niet neer bij de dood van Jezus, de Messias; maar Hij legt zich ook niet neer bij de teloorgang van zijn project sinds mensenheugenis: mensen die samenleven in recht en vrede, opgewekt tot een nieuw bestaan. En Hij is vastbesloten, die wereld te bewegen in de richting van dat visioen. Daarvoor zoekt hij reisgenoten, mensen die met hem mee uitkijken naar die toekomst die Hij voor ogen heeft. Geen beter moment om je daartoe te laten uitdagen dan in deze nacht.
Amen!